

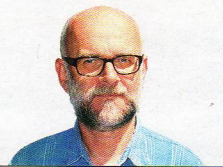
Ve druhé vlně

NELZE MÍT ČÍNSKÉ JISTOTY
I ZÁPADNÍ SVOBODY

V září 2020 nastoupila v našich zemích druhá vlna koronaviru, už s mnohem menší vážností průběhu i úmrtností, srovnatelnými zhruba se zavilým kmenem chřipky, ale s nemenší rychlostí šíření než při té jarní; vývoj není překvapivý, úspěšný parazit je ten, který hostitele téměř nepoškodí, ale také je otázka, zda nejde o důsledek skutečnosti, že populace je teď mnohem víc „protestována“.

Naprosté ochromení a atomizace společnosti, které bylo naordinováno na jaře, už nelze do detailu opakovat a to, co se jevílo jako velké vítězství, se nyní zdá být vítězstvím Pyrrhovým – problém roztál tam, kde byl před pár měsíci zamrazen. Rovněž napjaté čekání na všespásnou vakcínu je zřejmě z říše bajek – jednak to může trvat ještě léta (celý proces připomíná starou karikaturu s jezdcem na oslu a mrkvi, kterou drží na udici před jeho tlamou – cíl stále mizí v dálce a zřejmě nadále bude), jednak vzhledem k rychlosti proměny viru by dávala imunitu tak na půl roku. Umí si ostatně někdo představit, že by Západ přijal vakcínu vyrobenou v Rusku nebo Číně? Je to příliš věc prestiže a také převelikých peněz. Také sny o tom, že virus v české kotlině bedlivým „trasováním“ vyhubíme, jsou neuskutečnitelné – zato vidím zcela jasně přicházet povinné sledování občanů pomocí mobilů („eRouška“) a nové cestovní překážky a „výjezdní doložky“, tentokrát epidemiologického rázu. Státní zdravotní starostlivost vystupuje ze všech rozumných břehů a činí život zvolna nesnesitelným, zcela už si dnes umím představit třeba nucené operace, byť ne úplně přímo dekretované: těm, kdo se nepodvolí, bude anulováno nemocenské pojištění – vždyť je to k jejich prospěchu! Ne nadarmo označuje slovo „bezpečí“ stav bez péče, kdy se nás nesnaží nikdo proti naší vůli obšťastnit. Čímisi to připomíná brutální péči nevědomých dětí o oblíbená zvířátka: žer, nebo... Jednou získanou moc a vliv nikdy nikdo neodevzdal dobrovolně zpět.

Nechtěl bych, aby článek vyzněl jako útok na naši vládu speciálně – ta je ještě v řadě opatření

STANISLAV KOMÁREK

biolog, filozof,
spisovatel

Hieronymus Bosch:
Fůra sena (1500–1502),
olej na dřevě.
Repro: Profimedia

Všední den v časech pandemie. Istanbul 7. října 2020. Foto: Profimedia.cz

relativně moderátní, ale planeta jako celek šíří, vy-mknuta z kloubů – jak krásným vyjádřením situa-ce společenských elit je Boschův obraz *Fůra sena*: králové a preláti jedou s výhledem zcela zastíněným velkou fůrou a nevidí demony, táhnoucí vpředu namísto koní vůz. Jednotlivé státy bizarně závodí, aby snížily počty nakažených – přitom by si paradoxně podobné „pandemie“ před třiceti lety nikdo ani nepovšiml. Péče o nemocné poměrně rychle a plynně přechází v šikanování zdravých, „lčení“ relativně lehké nemoci na celospolečenské úrovni bude mnohem horším problémem než choroba sama. Je dobře připomenout, že zemřelých s koronavirem (nikoli nutně na koronavirus) je u nás asi tolik (psáno 5. října), kolik se lidí ročně zabije v autech, na která jsme si ale zvykli a máme je za „nutná“. To, že sebevražednost vinou stále šířených vln děsu už stoupla na dvojnásobek (sebevražda a smrti při autohaváriích je ročně zhruba srovnatelný počet), nás nechává

zcela v poklidu. To, co se jeví jako rafinované spiknutí, vskutku d'ábelsky propletené z vlastností viru, senzacechtivosti a apokalyptičnosti médií, mocich-tivosti a strachu politiků, byrokratické mašinerie, malomyslnosti a strachu občanů i vládychtivosti a touhy „spášet lid“ medicínsko-průmyslového komplexu (dnes funguje se svým „spasením těl“ na místě někdejší církve), se vlastně „spiklo“ samo. Pokud by někdo chtěl hledat nějaké zlovolné a in-teligentní spiklenecké centrum, byl by zklamán – v medúze či nezmarovi také není nějaká centrální nervová zauzlina, do níž by se v nouzi dalo bodnout.

Srovnání s rokem 1914 bylo ještě více namís-tě, než jsem se původně domníval – jako by se ka-menná lavina dala pomalu do pohybu po kluzkém podloží svahu, přičemž dno doliny je kdesi v ne-dohlednu. Připomeňme si, že v západnější Evropě se po infernu obou válek dalo jakžtakž stabilně žít až tak od roku 1960 (konjunktura dvacátých let byla sice intenzivní a divoká, ale krátká), v té východněj-ší až od roku 1990. Dnes vůbec nenahlédáme, jaké společenské síly se daly nyní do pohybu po předlou-hé době růstu a klidu (ta byla předtím také, v zásadě 1816–1914) a co je vlastně kdy zastaví. Obávám se, že přicházející léta znamenají v zásadě zánik Západu tak, jak jsme jej znali a jak jej vlastně různí Jeffer-soni před léty projektovali – s akcentem na osobní svobodu individua, ale také na jeho vlastní odpov-ědnost a za nesení rizik, která s tím jako rubová strana svobod nezbytně souvisejí. Je to cosi, čeho jsme si jako civilizace „dosyta užili“ a čím jsme na-konec sami pohrdli.

Nikdy bych býval nečekal, že konec západní ci-vilizace nám známého typu, který se evidentně dal čekat už dlouho (jevilo se to tak i Spenglerovi už za první světové války, leč následoval ještě jeden restart), přijde poměrně banální sdělnou choro-bou, jež předá vlastně společenskou moc do rukou medicínsko-průmyslového komplexu, posíleného o (a napojeného na) represivní a kontrolní složky. Očekával jsem, že Západ zlikvidují buď extremi-stické názorové proudy, bublající na amerických univerzitách, které v posledku přeorají společnost dosud nikdy nepoznaným způsobem, nebo velký finanční krach – ten ještě zcela jistě přijde, stačí trochu počkat, i první zmíněný aspekt může ještě přijít významně ke slovu, zatím tiše tiká. Řekně-me v roce 1917 už si pak také válku nikdo nepřál, ale mechanismus se už rozjel a nebyl k zastavení až k hořkému konci. V roce 1914 či 1915 si mnoho lidí představovalo, že se z děsivé skutečnosti vzbudí jako ze zlého snu a vše se zase upraví do kolejí z roku 1913 (i válečné půjčky, k nimž byli bohatší občané nuceni, se jim měly i s úroky po konečném

vítězství vrátit) – tato naděje je však zcela mylná, tehdy stejně jako dnes: skutečně či domněle lepší minulé se nikdy znovu restituovat nedá. Toho by si dnes měl být každý vědom. Nedávný zákaz zpěvu jako by toho byl nechtěným, leč velmi symbolickým znamením...

Na rozdíl od první světové války nebude dnešní vývoj zřejmě otevřeně krvavý, ale v mnoha rysech podobný a v něčem systematictější brutálnější – také není omezen jen na Evropu, ale plošně pokrývá celý svět (i tradičně tak fatalistická země jako mé oblíbené Turecko už měsíce trvá na všeobecném nošení roušek všude, i venku – jak je Turek k zulíbání při společném pití čaje, tak velká hrůza z něj jde, dostane-li úřední moc a samopal). Během první světové války pomalu došlo k tomu, že kdysi relativně slušný právní stát zůstal sice formálně právním stále, ale některé zločiny, řekněme velezradu, absurdně extendoval – zatímco arcibiskop oberst Redl by býval dostal provaz vždy, bylo nakonec zločinem „velezrády“, trestaným řekněme dvaceti lety vězení, pokud chalupník Vaňous v obecní krčmě řekl: „Chlapi, tudle vojnu nemůžem vyhrát.“ Zákony samy o sobě jsou garancí jen malou, protože *leges sine moribus vanae* (zákony bez příslušných mravů jsou plané) – moskevské čistky a pogromy konce třicátých let se daly s poměrně „fešáckou“ novou sovětskou ústavou (na nich je vidět i to, že vyvolávající agens pro společenskou katastrofu může být na faktické rovině velmi malé až žádné – mnoho západních vyzvědačů a spiklenců tehdy v Rusku věru nebylo). Nápadná ochota k vyhlášení výjimečných stavů a nadšení části médií i veřejnosti z toho je znamením neobyčejně špatným (podobně jako v roce 1914 i sociální demokraté, obecně hlásají „proletářský internacionalismus“, nakonec hlasují pro nacionalistické válčení a válečné rozpočty, i dnes parlamenty hlasují pro omezování svobod v rámci „nezpochybnitelných zájmů veřejného zdraví“). Je otázka, kdy se objeví verbální zločiny typu „popírání, zlehčování či veřejné schvalování epidemie“ či „ironizace přijatých opatření“, ve Velké Británii tomu tak už je – svoboda a demokracie, zdá se, odejdou z Evropy z toho směru, kudy kdysi přicházely.

Mahátma Gándhí kdysi velice trefně řekl, že jen jedna věc je horší než násilí – je to strach. Strach v krystalické formě dnes obchází celou společnost a falešní proroci, nadšeně adorovaní a vyhledávaní médií, rozeznávají trouby apokalypsy, zaobalené dnes do epidemiologických namísto tradičních náboženských termínů, ovšem s nápadně podobným „strašením peklem“, dnes tedy smrtí. Všechny společnosti v dějinách vždy popřejí maximálního sluchu těm, kteří vyzývají k přitvrzování tendencí

a opatření, v jejichž směru se rozjely a jimž se rozhodly popřávat sluchu (společnost je příliš málo islamistická, socialistická, rasově bdělá, hygienicky striktní atd.), říká se tomu „princip rohatky“ – zařízení, kde ozuby jdou jedním směrem, ale nikdy zpět – třeba „hever“ na zdvihání auta. Vzhledem k tomu, že mediální prorokování je činnost zcela bezpečná (na rozdíl například od zfušované instalace plynu), navrhol bych, aby každý z nich (z nás) vždy udal termín, dokdy se mají jeho předpovědi splnit, a pokud ne, měl by být veřejně mrskán – jen mírně, řekněme deset lískovkou na holou. Pro tuto vlastní předpověď vidím jako hranici k posouzení deset let a budu šťasten, pokud se zmýlím a pár jich slíznu.

Během virové krize se ukazuje, že čínský systém s policií vybavenou rafinovaným softwarem je ideální možností, jak něco takového zarazit – víme-li telemetrickým měřením teploty, že Li virus má, a Wu nikoli, můžeme jednoho selektivně držet doma a druhého pustit proběhnout. Potíž je, že oba systémy, čínský i západní, se nedají rozumně kombinovat, podobně jako nelze vyšlechtit kobylu, jež by skákala parkur a zároveň došla dvacet litrů denně. Mít čínské jistoty a západní svobody nelze – jedinou rozumnou reakcí západního státu na epidemii byl švédský model, který každému dá možnost se chránit a zároveň svobodu k neopatrnosti na sebe – svoboda mnoho stojí na penězích a stávala (vzpomeňme na porážku nacismu) a bude stát i na životech. Umí si někdo představit, jaké množství a jak velké odvahy bude nutno jednou vynaložit, abychom my, či spíše až naše děti jednou získali zpátky část svobody, kterou jsme s takovým nadšením a lehkomyšlností odložili?

V roce 1989 jsme volnost chtěli i s nebezpečím, že komunisté začnou střítet, též i poté, že přijdeme o pracně vysezená a „posichrovaná“ místa či že při podnikání zkrachujeme – dnes adorujeme jistotu na každém kroku a přáli bychom si stát mít jako luxusnější vydání drůbežářské farmy. Jako z jiné planety dnes zní staré islandské přísloví, že je lepší krátký život ve cti než dlouhý v hanbě. Vzhledem k tomu, že evropský policejní stát od metternichovských dob pokročil jen nevýrazně, navazuje se v zásadě tam a opatření jsou humpolácky všeobecná, neselektivní a dusivá – aby nebylo sporu: neplěduji zde pro to, aby se rychle dohonil technologický skluz v orwellovské kontrole (k čemuž ale asi stejně dojde), ale abychom se rozpomněli, že svoboda je větší statek než jistota, je vždy spojena s nebezpečími a ztrátami a pouze nebytí je bezrizikové. Na Olšanech už věru máme absolutní jistotu... Ničeho není dnes třeba tolik jako odvahy. ■

**MAHÁTMA GÁNDHÍ
KDYSI VELICE TREFNĚ
ŘEKL, ŽE JEN JEDNA
VĚC JE HORŠÍ NEŽ
NÁSILÍ – JE TO
STRACH.**